

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 27. maja 1892.

Politiški oddelek.

Polkovni jezik in slovenščina.

Vojno ministerstvo je nedavno izdalo ukaz, da slovenščina pri koroškem polku št. 7. znanprej ne bode več polkovni jezik. Ta naredba se utemeljuje s tem, da je pri polku jedno deset odstotkov Slovencev, ki pa tudi nemški razumejo.

Gotovo je vsacega zavednega Slovenca neprijetno dirnil ta ukaz, ki je za koroške Slovence zares osodepolen. Vojno ministerstvo je gotovo bilo popolnoma napáčno poučeno, ko je izdalo omenjeni ukaz. Drugače si ne moremo misliti od vojnega ministra feldcajgmajstra Baura, da bi kaj takega zaukazal. Vsaj se baš ta minister dosti bolj ozira na nenemške narodnosti, nego se je prednik njegov. Nekoč je v delegaciji posebno naglašal, da bode gledal, da se vsi častniki priuče polkovnega jezika. Nedavno je zopet odredil, da se pri vzprejemu v nekatere vojaške učilnice ne bode več tako strogo zahtevalo znanje nemščine in bodo Nenemci smeli v materinščini napravljati vzprejemne izpite.

Da bi pri koroškem polku bilo samo deset odstotkov Slovencev, to ni in ne more biti resnica. Po oficijalnem izidu ljudskega številenja je na Koroškem 110.000 Slovencev, torej tretjina vsega prebivalstva. Pomisliti je pa tudi treba, da izmej Slovencev mnogo več mladenčev vzamejo v vojake, nego pa izmej Nemcev, ker planinski Nemci so močno gušasti (krofasti) in zatoorej niso sposobni za vojake. Iz tega je razvidno, da je v koroškem polku gotovo do 40 % Slovencev.

Ravno tako neresnična je pa tudi trditev, da vsi slovenski vojaški novinci tudi dovolj nemški znajo. Iz tega, da se po koroških šolah tako na široko uči nemščina, še nikakor ne sledi, da še potem otroci, ko dovrše šole res nemški znajo. Nekaj nemških besed razumejo, ko ostanejo iz šole, ali predno pa pojdejo v vojake se pa jim že ta nemščina že davno izkadí. Sicer je pa treba s tem raču-

nati, da se Slovenci poganjajo za čisto slovenske šole in bode torej vedno več tistih, ki nemško ne bodo znali.

Da bode pa izvežbanje vojakov trpelo, če častniki velikega dela vojakov svojega polka ne bodo dobro razumeli, je prav lahko umljivo. Zaradi tega smo pa lahko prepričani, da bi vojaška uprava nikdar ne bila izdala tega ukaza, ko bi bila prav poučena, kajti o tem smo preverjeni, da vojno ministerstvo ne bode opravljalo agitacije proti nobeni narodnosti.

Od kod prihajajo napačna poučila vojni upravi in in kak namen da imajo, ni težko uganiti. Koroški Nemci so napeli vse žile, da bi preprečili slovenske šole. Znano je, da se je občina šentjakobska v Rožni dolini po trinajstletnem boji priborila slovensko šolo. Nemci porabili so vsa mogoča sredstva, da bi se slovenska šola preprečila. Ko je že šola bila dovoljena od učnega ministerstva, so še agitovali in ruvali proti njej. Šentjakobsko občino hoče posnemati več drugih občin in res je deželnemu šolskemu svetu došlo že lepo vrsto prošenj za slovenske šole, ki so se z nekim ničevnim predlogom zavrile.

Koroški Nemci pa vedo, da te slovenske občine ne bodo sedaj mirovale, temveč prihajale bodo tako dolgo nove prošnje, da bodo morali jim ugoditi, če ne v Celovci pa na Dunaji. Prebivalstvo se tudi ne da več slepiti s frazo o potrebi nemškega jezika, temveč zahteva svoje pravice. Tujec, ki pa ima mej Slovenci kaj opraviti, naj se pa nauči našega jezika ali pa najame in plača tolmača.

Ukaz vojnega ministerstva bi pa jako prav prišel našim nasprotnikom v boji proti slovenskim šolam. Rekli bi, da je nemščina že zaradi tega potrebna, da bodo slovenski sinovi mogli izhajati pri vojakihi. Že sedaj se je agitovalo proti slovenskim šolam s tem sredstvom, v bodoče bi se še ložje. Zaradi tega je pa treba, da to sredstvo kmalu jim izrujemo iz rok. Naši poslanci naj storé potrebne korake, da se ukaz vojnega ministerstva prekličé, ali se pa stvar drugače za Slovence ugodno vravna.

Po našem mnenju ni neobhodno potrebno, da se omenjeni ukaz razveljavi. Če višji krogi uvidijo, da koroški polk, mora biti nemšk, naj pa bo. Ali v tem slučaju mi moramo zahtevati, da se iz slovenskih občin ne bodo vojaki jemali k temu polku, temveč k kakemu slovenskemu polku oziroma lovskemu bataljonu, za koroški polk naj se pa kje mej Nemci poišče nadomestilo. Če tudi nemške Kočevanje jemlje k koroškemu polku, ne bomo nič ugovarjali. Če so dolgo polnili Primorci in tudi Kranjci koroški polk, zakaj bi sedaj slovenski Korošci ne mogli služiti pri kakem slovenskem polku.

Pri tem urejevanji pa moramo odločno zahtevati, da vsi vojaški novinci iz večinoma slovenskih občin imajo služiti pri slovenskem polku, nikakor se pa ne smemo udati, da bi Nemci služili pri nemških in Slovenci pri slovenskih polkih, kajti bati bi se bilo, da bi takoj vsacega Slovenca, ki razume par nemških besed vtakniti v nemški polk.

Malo neprilичno bi res bilo, ker bi iz jednega okraja jemali vojaške novince k več polkov. Ali to nas ne sme od naše zahteve odvrniti. Vsaj tudi sedaj pri novačenji jemlje novince v razne polke, ta pride v kak topniški, oni v kak konjiški polk i. t. d. Sicer se pa omenjeni nepriliki tudi lahko odpomore. Na Češkem vlada kaže nekako veselje za razdelitev okrajev po narodnostih, naj bi zvesta temu načelu še na Koroškem to izvedla. Deželne meje pa pri tem niso prav nobena ovira, vsaj že tudi sedaj jemlje k 97. polku vojake s Kranjskega in Primorskega.

Po našem skromnem mnenju bi bila taka rešitev stvari še ugodnejša za nas Slovence, nego bi pa minister preklical omenjeni ukaz. S tem bi bil storjen velik korak k našemu glavnemu političnemu smotru.

Nikakor pa ne predpisujemo poslancem, kaj naj ravno dosežejo, temveč stvar prepuščamo njih razsodnosti zanašajoč se, da jo bodo uredili v korist slovenskemu prebivalstvu na Koroškem. Tudi tega jim ne predpisujemo, ali naj se obrnejo sami do vlade, ali pa sprožijo stvar v državnem zboru ali pa v delegaciji. Po naših mislih se dá stvar obravnavati tukaj in tam. Madjari tudi vojaške stvari obravnavajo v državnem zboru in to je gotovo v korist parlamentarizmu. Le v naši državni polovici se je nekako utrdila misel, da take stvari spadajo le pred delegacije. Baš pri tej stvari ni udeleženo le vojno ministerstvo. Ta ukaz bi delal uviro izvršitvi narodne enakopravnosti, to je izvršitvi ustave. Za izvršitev ustave pa ima v prvi vrsti skrbeti avstrijska vlada. Zatorej bi ne bilo napačno, da jo naši poslanci opomnijo, da stori potrebne korake pri vojni upravi, posebno pa, da preskrbi, da bode vojna uprava v tej zadevi prav poučena. Sedaj pa končamo naš članek, polagajoč našim državnim poslancem še jedenkrat to stvar na srce in pričakujoč, da se njih modrosti in odločnosti posreči kmalu uničiti veselje naših nasprotnikov povodom tega ukaza.

Z Dunaja 22. maja. (Izv. dop.)

V poslanski zbornici se vrši te dni prvo branje o vladni predlogi zastran vrejenja valute. Bistvene določbe te predloge so vam znane. Ž njo se hoče v Avstriji vvesti zlata veljava.

Če ta predloga obvelja, imeli bomo v Avstriji zlat, srebrn, niklen in bronast denar. Zlati cekini se bodo kovali po 20 in 10 kron, srebrni denar po kroni in pol krone, nikleni po 20 in 10 beličev (vinarjev) in bronasti pa 1 in 2 beliča. Krona kot denarna enota bode veljala pol današnjega goldinarja in bode imela 100 beličev (vinarjev).

Ko se nova veljava popolnoma izvede, kateri bode podlaga zlato, bodo se večja plačila v privatnem prometu morala izvrševati le v zlatu, kajti nikdo se ne bode mogel siliti, da za plačilo vzame več nego za 50 kron srebrnega, za 10 kron niklenega in za 1 krono bronastega denarja. Državne blagajnice bodo pa vendar srebro jemala v plačilo v vsaki množini.

Poleg omenjenih denarjev se bodo še nadalje kovali c. kr. cekini in pa Marije Terezije tolarji v dosedanji obliki kot trgovski denarji.

Sedanji denar pa najedenkrat ne zgine iz prometa, temveč se bode polagoma zamenjavale. Kdaj da nova zlata veljava izključno obvelja, se bode pozneje določilo.

Da bode v bodoče tudi papirni denar, je gotovo. Kaki bankovci se bodo izdali, določilo se bode še pozneje. Toliko papirnega denarja pa ne bode, kakor ga je sedaj, ker v bodoče bode moral ves papirni denar biti založen z zlatom, to je na Dunaji bodo morali imeti spravljenega toliko zlata, kolikor se pošlje papirnega denarja mej svet. Sedaj pa bankovci niso popolnoma založeni.

Vsa ta prememba se bode vršila le polagoma, ker država ne more nakrat nakupiti dovolj zlata. Ta določba, da se naenkrat ne vpelje zlata veljava, je pa vzbudila precejšnjo nevoljo v židovskih krogih. Državnozborna levica, ki zastopa v prvi vrsti židovske koristi, je bila sprva za novo veljavo jako navdušena, sedaj je pa že izgubila vse navdušenje, ko ve, da se izplačevanje v zlatu le polagoma vvede.

Židje so od denarne premembe pričakovali velikega dobička. Pokupili so bili skoro vse zlato, da bi ga država od njih morala jako drago kupiti. Ko je pa finančni minister sklenil le polagoma zlato kupovati, kako mu bode ravno ugajala cena, je pa židom naklepe spridil. V promet vedno prihaja novo zlato, in vsega bi za dolgo ne mogli pokupovati in tudi kupljenega zlata ne držati v svojih krempljih. Govori se, da bodo nekateri židje imeli velike izgube, ker država nakrat ne vvede zlate veljave.

Vpeljavo zlate veljave je finančni minister utrjeval s tem, da se cena srebra preveč menja, da toraj naš denar nima stalne vrednosti, kar ovira našo trgovino. Vlada si od zlate veljave obeta velike koristi, mi le želimo, da bi se ne motila.